

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ПРАВНИЧА АРГУМЕНТАЦІЯ

Навчально-методичний посібник

Укладач *Оксана Щербанюк*

Чернівці

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
2021

УДК 34.042(075.8)
П 685

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 1 від 01 лютого 2021 р.)

Рецензенти:

Москвич Лідія Миколаївна, завідувачка кафедрою судоустрою та прокурорської діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор;

Семенко Олег Васильович, суддя Шевченківського районного суду міста Чернівці, кандидат юридичних наук.

П 685 **Правнича** аргументація : навч.-метод. посібник/ укл.
О.В. Щербанюк. – Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича,
2021. – 72 с.

Навчально-методичний посібник «Правнича аргументація» містить опис навчальної дисципліни, програму дисципліни, плани лекційних занять, плани практичних занять, методичні вказівки до виконання практичних завдань, перелік залікових питань, список рекомендованої літератури та критерії оцінювання знань студентів.

Відповідає вимогам програми «Правнича аргументація» та передбачене для студентів, аспірантів і викладачів юридичних вузів і факультетів.

УДК 34.042(075.8)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2021

© Щербанюк О.В. (укладач), 2021

ЗМІСТ

Мета і завдання навчальної дисципліни.....	4
Опис навчальної дисципліни.....	6
Плани лекційних занять.....	11
Плани практичних занять.....	33
Вимоги і критерії до оцінювання практичних знань.....	61
Перелік екзаменаційних питань.....	63
Рекомендована та додаткова література до навчальної дисципліни.....	69

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є теоретичне засвоєння та подальше практичне застосування правової аргументації, підвищення обізнаність студентів правничих спеціальностей щодо стандартів правової аргументації та доказування в процесі захисту прав людини, забезпечити системні знання майбутніх правників й розуміння ними змісту та особливостей правової аргументації ЄСПЛ, Європейського суду справедливості та судів України, сформувати навички доказування у конкретних категоріях справ.

Завданням навчальної дисципліни «Правова аргументація» є набуття студентами наукових знань про правову аргументацію, а ще важливіше – практичних умінь і навичок у сфері, зокрема:

за результатами вивчення навчальної дисципліни студенти **розумітимуть:**

- сучасні доктрини правової аргументації;
- моделі застосування правової аргументації у практиці Європейського суду з прав людини;
- моделі застосування правової аргументації у практиці Суду ЄС;
- моделі застосування правової аргументації у практиці Конституційного Суду України;
- модельну аргументацію у цивільних справах;
- модельну аргументацію у адміністративних справах;
- модельну аргументацію у кримінальних справах;
- модельну аргументацію у господарських справах;
- аргументацію у податкових спорах;
- аргументацію у цивільному праві;
- аргументацію у трудовому праві;
- аргументацію у кримінальному праві;
- аргументацію в адміністративному праві;
- аргументацію в господарському праві;
- аргументацію у праві інтелектуальної власності;

вмітнуть:

- вирішувати конкретні практичні ситуації із застосуванням до них стандартів у сфері правової аргументації;
- застосувати на практиці процедури доведення та спростування доказів;
- застосовувати на практиці процедури доказування у галузевих сферах правової аргументації;
- оцінювати ризики в процесі доведення своєї позиції;
- обґрунтовано та мотивовано викладати свої думки;
- самостійно опрацьовувати навчальну і наукову літературу, нормативно-правові акти, в тому числі інтернет-ресурси з питань правової аргументації.

«Правова аргументація» передбачає різні форми навчання: лекції, практичні заняття, індивідуальне консультування викладачем студентів з проблемних питань; колоквиуми, експериментальні форми практичних робіт, написання курсових та контрольних робіт, вирішення практичних ситуацій; самостійну роботу студентів з нормативними та літературними джерелами, що рекомендовані для вивчення в рамках курсу.

Самостійна робота – одна з основних форм навчання. Вона сприяє поглибленому засвоєнню основних теоретичних положень і відпрацюванню навичок практичного застосування правової аргументації.

Рекомендується вирішувати практичні завдання за такою схемою: визначення теми і питання по темі, на яке розраховане те чи інше завдання; з'ясування сутності справи; обрання норм законодавства, яким регулюється наведена ситуація; визначення, чи було у даній ситуації порушення закону та в чому конкретно воно полягало; надання пропозицій щодо усунення порушення закону. Кожне завдання також передбачає відповідь на додаткові питання, сформульовані до нього, відповіді та тестові запитання, складання процесуального документу, або виступу з науковим повідомленням.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кред	год.	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4	7	4	120	30	30	н/п	н/п	60	н/п	контрольно-екзамен
Заочна	4	7	4	120	6	6	н/п	н/п	108	н/п	екзамен

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	У с ь о г о	у тому числі					У с ь о г о	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Судові моделі правової аргументації											
Тема 1. Вступ	8	2	2	н/п	н/п	4	8	1	н/п	н/п	н/п	7
Тема 2. Моделі застосування аргументації Європейського суду з прав людини	8	2	2	н/п	н/п	4	8	1	н/п	н/п	н/п	7

Тема 3. Моделі застосування аргументації Суду ЄСі	8	2	2	н/п	н/п	4	8	1	н/п	н/п	н/п	7
Тема 4. Моделі застосування аргументації Конституційного Суду України	8	2	2	н/п	н/п	4	8	н/п	1	н/п	н/п	7
Тема 5. Моделі правової аргументації Верховного Суду. Лекція 1. Модельна аргументація у цивільних справах.	8	2	2	н/п	н/п	4	8	н/п	1	н/п	н/п	7
Тема 5. Моделі правової аргументації Верховного Суду. Лекція 2. Модельна аргументація у адміністративних справах.	8	2	2	н/п	н/п	4	8	н/п	1	н/п	н/п	7
Тема 5. Моделі правової аргументації Верховного Суду. Лекція 3. Модельна аргументація у господарських справах.	8	2	2	н/п	н/п	4	7	н/п	н/п	н/п	н/п	7

Тема 5. Моделі правової аргументації Верховного Суду. Лекція 4. Модельна аргументація у кримінальних справах.	8	2	2	н/п	н/п	4	7	н/п	н/п	н/п	н/п	7
Разом за ЗМ1	64	16	16	н/п	н/п	32	62	3	3	н/п	н/п	56
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Галузеві (предметні) моделі правової аргументації											
Тема 6. Правова аргументація у податкових спорах.	8	2	2	н/п	н/п	4	8	н/п	н/п	н/п	н/п	8
Тема 7. Правова аргументація у цивільному праві.	8	2	2	н/п	н/п	4	9	1	н/п	н/п	н/п	8
Тема 8. Правова аргументація у трудовому праві.	8	2	2	н/п	н/п	4	8	н/п	1	н/п	н/п	7
Тема 9. Правова аргументація у кримінальному праві.	8	2	2	н/п	н/п	4	8	1	н/п	н/п	н/п	7
Тема 10. Правова аргументація в адміністративному праві.	8	2	2	н/п	н/п	4	8	н/п	1	н/п	н/п	7
Тема 11. Правова аргументація в господарському праві.	8	2	2	н/п	н/п	4	7	н/п	н/п	н/п	н/п	7

Тема 12. Правова аргументація у праві інтелектуальної власності.	8	2	2	н/п	н/п	4	10	1	1	н/п	н/п	8
Разом за ЗМ 2	56	14	14	н/п	н/п	28	58	3	3	н/п	н/п	52
Усього годин	120	30	30	н/п	н/п	60	120	6	6	н/п	н/п	108

Теми практичних занять

№	Назва теми
1.	Моделі застосування аргументації Європейського суду з прав людини
2.	Моделі застосування аргументації Суду ЄС
3.	Моделі застосування аргументації Конституційного Суду України
4.	Моделі правової аргументації Верховного Суду
5.	Правова аргументація у податкових спорах
6.	Правова аргументація у цивільному праві.
7.	Правова аргументація у трудовому праві.
8.	Правова аргументація у кримінальному праві.
9.	Правова аргументація в адміністративному праві.
10.	Правова аргументація в господарському праві.
11.	Правова аргументація у праві інтелектуальної власності.

Самостійна робота

№	Назва теми
1.	Аргументація у справі Брумареску до Румунії (Brumărescu v. Romania) рішення 28.10.1999 р.
2.	Аргументація у справі Справа Кривенький проти України (Kryvenkyu v. Ukraine), заява №43768/07, рішення Суду від 16.02.2017 р.
3.	Позиція Європейського Суду Справедливості у справі Berlioz Investment Fund S.A. v Directeur de l'administration des Contributions directes (Case C-682/15).
4.	Модель правової аргументації у судовому процесі Google з Францією перед Судом ЄС (TSUE) в Люксембурзі щодо права бути забутим.
5.	Аргументація рішення Європейського Суду Справедливості про тлумачення Регламенту 261/2004/ЄС.
6.	Теорії правової аргументації. Структурні елементи аргументування.
7.	Автори теорії правової аргументації.
8.	Правова аргументація у рішеннях Конституційного Суду України.
9.	Аргументативна практика Верховного Суду.
10.	Правова аргументація у податкових спорах.
11.	Судова аргументація у справах окремого провадження у цивільному судочинстві.
12.	Процес доведення у трудових спорах.
13.	Мотування процесуальних рішень при здійсненні кримінального судочинства.
14.	Процедура обґрунтування позиції сторін в адміністративному процесі.
15.	Правова аргументація в господарському праві.
16.	Правова аргументація у праві інтелектуальної власності.

ПЛАНІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Судові моделі правової аргументації

Тема 1. Вступ

1. Предмет, мета і завдання курсу.
2. Поняття та структура доведення. Види доведення.
3. Спростування. Спростування тези. Спростування документів. Спростування демонстрації.
4. Правила доведення і спростування. Правила і помилка стосовно тези. Правила і помилки стосовно документів. Правила стосовно демонстрації.
5. Природа, склад і види аргументації.
6. Особливості правової аргументації та її місце у практичній юриспруденції.

Рекомендована література

- 1 Юркевич О. Практична логіка юристів: методологічний підхід. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 1. С. 234-243.
- 2 Васильєв С. Експертний висновок у галузі права: новація національного судочинства. *Право України*. 2018. № 11. С. 189-202.
- 3 Юридична аргументація. Логічні дослідження: монографія / О.М. Юркевич, В. Д. Титов, С. В. Куцепал та ін. ; за заг. Ред. О.М. Юркевич. – 2-ге вид., переробл. Та допов. Х: Право, 2015. 336 с.
- 4 Дудаш Т. Правова аргументація: стан та перспективи дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2016. Вип. 62. С. 3–13.
- 5 Козюбра М.І. Теорія юридичної аргументації : історія становлення, стан і перспективи у вітчизняній юриспруденції. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна: зб. *Наук. Ст. К. : ДУХ і ЛІТЕРА*, 2013.
- 6 Рабінович П. М. Правова аргументація: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження. *Вісник НАПрН України*. 2016. № 2(85). С. 8–20.
- 7 Чорнобай О. Особливості правової аргументації у комунікативній практиці юриста: деякі аспекти. <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13132/80-87.pdf>

8 Хворостянкіна А. В. Юридична аргументація в англо-саксонській та римсько-германській правових системах: методологічні засади порівняльного аналізу. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2012. Т. 129. С. 16–19

Тема 2. Моделі застосування аргументації Європейського суду з прав людини

1. Ціннісно-правова модель аргументації ЄСПЛ.
2. Аргументація та підстави прийняття рішення ЄСПЛ.
3. Виконання судом обов'язку щодо обґрунтування рішення. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів щодо підстав для прийняття рішення.
4. Поняття очікуваного обсягу обґрунтування.
5. Аксиологічні аргументи у справі «Фон Ганновер проти Німеччини». Публічні та приватні цінності права у справі Фон Ганновер.
6. Використання принципу правомірних очікувань.
7. Загальні вимоги щодо виправданості втручання у права, гарантовані статтями 8-10 Конвенції.

Рекомендована література

1. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Фон Ганновер проти Німеччини»: від 26.06.2004 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_324.
2. Слабак М. М. Практика Європейського Суду з прав людини: спроба аксіологічного аналізу (за матеріалами справи Фон Ганновер проти Німеччини). *Форум права*. – 2014. – № 2. – С. 409–415 URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_2_72.pdf
3. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с.

Тема 3. Моделі застосування аргументації Суду ЄС

1. Поняття та моделі аргументації Європейського суду справедливості.
2. Модель судового активізму Суду Європейського Союзу.
3. Особливості аргументації Суду ЄС у справах щодо конкурентної політики ЄС.
4. Моделі застосування аргументації Суду ЄС у сфері основоположних прав людини та захисту прав приватних осіб в Європейському Суді. Аргументація рішень Суду Справедливості необхідністю «правового захисту прав індивідів».
5. Модель правової аргументації у судовому процесі «Google Spain SL, Google Inc. V Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González». та Google Францією перед Судом ЄС (TSUE) в Люксембурзі щодо права бути забутим.
6. Аргументація рішення у справі Kadi. Аргументація рішення Суду ЄС про тлумачення Регламенту 261/2004/ЄС.
7. Аргументи на захист менш сприятливого ставлення за європейським антидискримінаційним правом.

Рекомендована література

- 1 Теоретико - правові засади імплементації права Європейського Союзу в національне право держав - членів: монографія / за наук. ред. М. М. Микієвича. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016.
- 2 Комарова Т. В. Практика Суду Справедливості ЄС та конституціоналізація права Європейського Союзу. *Правова держава*. 2018. No 29. С. 123–130.
- 3 Комарова Т. Взаємодія Суду справедливості Європейського Союзу з іншими судовими установами. *Право України*. 2018. No 4. С. 232.
- 4 <https://taxlink.ua/ua/news/ogljad-rishen-vropejskogo-sudu-spravedli-vosti-22018.htm>
- 5 https://jurliga.ligazakon.net/analytics/188822_pochemu-sud-spravedlivosti-rasshiril-prava-detey-grazhdan-es-na-ikh-inostrannykh-materey
- 6 Case 177/78, Pigs and Bacon Commission v McCarren & Company. *European Court Reports*. 1979. P. 2161.
- 7 Case C - 491/01, The Queen v Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd and Imperial Tobacco. *European Court Reports*. 2002. P. I - 11453.

8 Огляд прецедентного права Суду Європейського Союзу у сферах, що регулюються Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/review-of-the-case-law-of-the-eu-court-of-justice-fields-covered-by-the-association-agreement-2018.1.1.ukr_1.pdf

Тема 4. Моделі застосування аргументації Конституційним Судом України

1. Концепція конституційної ідентичності у мотивуванні рішень конституційним судом.

2. Основні положення теорії юридичної аргументації щодо класифікації юридичних аргументів. Концепція конституційної ідентичності як сукупність «інтерпретаційних аргументів».

3. Методологічний аспект юридичної аргументації в конституційному судовому процесі.

4. Аналіз аргументації Рішення Конституційного Суду України у справі про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу.

5. Хибність та упередженість трактування принципу верховенства права як методологічна вада у аргументації Рішення у праві про незаконне збагачення.

Рекомендована література

1. Anna Śledzińska-Simon, Constitutional Identity in 3D: A Model of Individual, Relational, and Collective Self and its Application in Poland, 13(1) *International Journal of Constitutional Law* 124 (2015)

2. Constitutional Court of Italy, S.p.a. Granital v. Amministrazione delle Finanze dello Stato, Case No. 170, 8 June 1984, [1984] C.M.L.r. 756.

3. José L. Martí, Two Different Ideas of Constitutional Identity: Identity of the Constitution v. Identity of the People in National Constitutional Identity and European Integration, *supr.* 7

4. Michel Rosenfeld, *Constitutionalism, Identity, Difference, and Legitimacy: Theoretical Perspectives* (Durham: Duke University Press, 1994); Gary J. Jacobsohn, Constitutional Identity, 68(3) *review of Politics* 361 (2006); National Constitutional Identity and European Integration (A. Saiz Arnaiz & C. Alcoberro Llivina (eds.), Antwerp: Intersentia, 2013).

5. Shcherbanyuk, Oksana. Problems of Implementation of the Constitutional Complaint in Ukraine and Ways to Resolve them. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, [S.l.], v. 11, n. 2, p. 586 – 597, mar. 2020. ISSN 2068-696X. doi: [https://doi.org/10.14505/jarle.v11.2\(48\).29](https://doi.org/10.14505/jarle.v11.2(48).29).

6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16>

7. Окрема думка судді Конституційного Суду України Сліденка І.Д. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368² Кримінального кодексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nf01d710-19>

Тема 5. Моделі застосування аргументації Верховного Суду

Лекція 1. Модельна аргументація у цивільних справах

1. Специфіка правової аргументації Верховного Суду та забезпечення єдності судової практики.

2. Принцип верховенства права як стандарт судового правотлумачення та застосування права і ефективність судового судочинства.

3. Касаційні фільтри у цивільних справах: проблемні питання судового правотлумачення та правозастосування

4. Ліберальна доктрина юридичної аргументації Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду. Аргументація КЦС у складі ВС як елемент права на справедливий суд.

5. Аргументація КЦС у складі ВС судових рішень, що «доповнюють» право. «Подолання» офіційного тлумачення норми права в цивільному судочинстві: поняття та правила.

Рекомендована література

1 Постанова Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 463/5896/14-ц <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82065661>.

2 Кістяник В.І. Особливості аргументації в судах загальної юрисдикції. Наукові записки. Том 168. Юридичні науки. 2015. С. 52-55. http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7791/Kistianyk_Osobly_vosti_arhumentatsii.pdf

3 Луспенник Д. Відступлення від правових висновків ВСУ: аналіз судової практики у цивільних справах. <https://court.gov.ua/press/interview/543652/>

4 Ткачук О.С. Проблеми реалізації судової влади у цивільному судочинстві: монографія. Х.: Право, 2016. – 600 с.

5 Майданик Р. Основи аргументації рішення суду в цивільному судочинстві. *Право України*. 2016. № 10. С. 95-107.

6 Козюбра М. І. Теорія юридичної аргументації: становлення, стан та перспективи у вітчизняній юриспруденції. *Наукові записки НАУКМА*. К., 2012. Т. 129. Юридичні науки. С. 3–10.

7 Ватаманюк В. Судове тлумачення як засіб пошуку права при розгляді конкретних справ. *Юрист України*. 2013. № 1 (22). С. 25–35.

8 Султанов А.Р. Про проблему мотивації судових актів через призму Постанов Європейського суду з прав людини URL: http://refs.co.ua/59787-O_probleme_motivirovannosti_sudebnyh_aktov_cherez_prizmu_Postanovleniuy_Evropeyiskogo_Suda_po_pravam_cheloveka.html.

9 Кузнєцова Н. Нетипові об'єкти права власності в контексті статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Право України*. 2016. № 1 С. 34-40.

10 Петришин О.В. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин. *Право України*. 2010. № 3. С. 25-33.

11 Дем'янова О.В. Верховенство права в цивільному судочинстві: змістовні положення в контексті приватних та публічних засад регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 145.

12 Кройтор В.А. Поняття принципу поєднання засад диспозитивності та процесуальної активності суду в цивільному судочинстві. *Вісник ХНУВС*. 2016. № 2. С. 150.

Тема 5. Моделі правової аргументації Верховного Суду

Лекція 2. Модельна аргументація у адміністративних справах

1. Правова аргументація у зразкових та типових справах.
2. Процесуальний аспект віднесення справи до категорії типових.
3. Практичні аспекти застосування аргументації в зразкових та типових справах.
4. Дослідження правової аргументації при розгляді справ в порядку спрощеного позовного провадження.
5. Проблемні питання аргументації у справах спрощеного позовного провадження.

Рекомендована література

1 Бабішена М. Л. Зразкові справи як форма інтеграції судового прецеденту в правову систему України. *Реформування господарського та господарсько-процесуального законодавства: тези доповідей круглого столу студентів* (Київ, 10 жовтня 2018). 2018. С. 6–11.

2 Беляневич В. Е. Про однаковість судової практики. URL: <http://justinian.com.ua/article.php?id=436/>

3 Бобечко Н.Р. Новели кримінально-процесуального законодавства України в контексті забезпечення єдності судової практики. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18bnrysp.pdf>

4 Кодекс адміністративного судочинства України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

5 Кравченко О. Зразкові та типові рішення: особливості судочинства та оскарження URL: <http://gc.ua/wp-content/uploads/2017/12/Jurist-i-zakon-ukr.pdf>.

6 Оксюта А. Зразкові справи можуть обернутись як зменшенням навантаження, так і невинуватою тяганиною. URL: http://zib.com.ua/ua/132357-zrazkovi_spravi_mozhut_obernutis_yak_zmehennnyam_navantazhe.html.

7 Параниця С. В. Реформування як виклик часу: зразкова та типова справи. новели в Кодексі адміністративного судочинства України. *Порівняльно-аналітичне право*. №6 2018. С. 286–289.

8 Подорожна Т. Зразкові та типові справи як новий механізм адміністративного судочинства. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/124220-zrazkovi-ta-tipovi-spravi-yak-noviy-mekhanizm-administrativnogo-sudochinstva>.

9 Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH4T400A.html.

10 Рішення Верховного Суду 06 серпня 2019 року, справа №160/3586/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83494363>

11 Рішення Верховного Суду від 01 листопада 2018 року, справа №0640/3835/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77586339>

12 Рішення Верховного Суду від 02 вересня 2019 року, справа №520/3939/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83986082>

13 Рішення Верховного Суду від 02 вересня 2019 року, справа №520/3939/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84077152>

14 Рішення Верховного Суду від 03 травня 2018 року, справа №805/402/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73763895>

15 Рішення Верховного Суду від 09 грудня 2019 року, справа № 300/1695/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86360472>

16 Рішення Верховного Суду від 12 березня 2018 року, справа №802/2196/17-а. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72694799>

17 Рішення Верховного Суду ВІД 13 березня 2019 року, справа №240/6263/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80482567>

18 Ухвала Касаційного адміністративного суду від 22 серпня 2018 року у справі № 826/3783/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73139306>

19 Ухвала Херсонського окружного адміністративного суду від 13 лютого 2019, справа № 540/112/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79784684>

20 Ухвала Хмельницького окружного адміністративного суду від 31 жовтня 2019 року, у справі № 560/2955/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85301691>

Тема 5. Моделі правової аргументації Верховного Суду

Лекція 3. Модельна аргументація у господарських справах

1. Аргументація господарських судів щодо застосування положень Господарського процесуального кодексу України.

2. Роз'яснення рішення суду на прикладі аналізу ухвали Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 31.10.2018 у справі № 917/1400/16.

3. Аргументація Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у рішенні про права та обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, якщо в мотивувальній чи резолютивній частині рішення містяться висновки суду про її права та обов'язки

4. Практика Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду: проблеми аргументації за категоріями спорів (2020 р.)

5. Повернення з перевищенням компетенції: аргументи Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду.

Рекомендована література

1 Гусаров К.В. Особливості визначення судової юрисдикції у справах про оскарження дій (бездіяльності) державного реєстратора. *Вісник НАПРН України*. 2018. Том 25. № 3. С. 210-221.

2 Зятіна Д. Докази і доказування в господарському процесі: новітня практика Касаційного господарського суду. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. 83-88. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/15.pdf>

3 Подцерковний О.П. Досвід спеціалізації господарської (комерційної) юрисдикції в Україні та західних країнах. *Вісник НАПРН України*. 2018. Том 25. № 1. С. 146-162.

4 Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, що виникають із корпоративних відносин за 2018 рік – 15 липня 2019 року / Київ, 2019. — 172 стор.

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajest_korporat_vidnosunu_1.pdf

5 Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 24.05.2019 по 06.06.2019 / Київ, 2019. — Вип. 9. — 28 стор.

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Daijest_2019_9_1.pdf

6 Постанова Верховного Суду від 26 лютого 2019 року у справі № 826/14367/17 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82096360>

7 Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 916/3245/17 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854765>.

8 Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 червня 2019 року у справі № 916/542/18 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82637244>.

9 Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11 червня 2019 року у справі № 917/1338/18 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82503036>.

10 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 8 жовтня 2018 року у справі № 910/5065/18 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77257725>.

11 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05.02.2019 у справі № 914/1131/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79718958>

12 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05.02.2019 у справі № 922/4336/13. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79845986>

13 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 04.03.2019 у справі № 5015/6070/11. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80308685>.

Тема 5. Моделі застосування аргументації Верховним Судом

Лекція 4. Модельна аргументація у кримінальних справах

1. Обмеження касаційного оскарження як процесуальні фільтри у кримінальному процесі та межі повноважень касаційного суду у кримінальному провадженні. Складання схеми аргументації..

2. Порушення правил територіальної підсудності: аналіз практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

3. Правова позиція Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду в постанові колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 31 травня 2018 року у справі № 127/27182/15-к

4. Аналіз Постанови Великої Палати Верховного Суду від 03 липня 2019 р, № 288/1158/16-к.

5. Проблеми аргументованості правових висновків асаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

6. Встановлення міжнародною судовою установою порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом як підстава для перегляду судових рішень за виключними обставинами у кримінальному провадженні.

Рекомендована література

1 Стан здійснення судочинства в Україні судами кримінальної юрисдикції у 2018 році. Опрацьовано статистичні дані Державної судової адміністрації України, Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Analiz_kramin_sud_2018.pdf

2 Огляд судової практики об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за 2018–2019 роки.

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_KKS_VS_2018_2019.pdf

3 Тижневий огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 19.08.2019 по 23.08.2019.

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_KKS_19_08_19.pdf

4 Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо забезпечення права на захист у кримінальних провадженнях (справах). Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 15.01.2018 по 01.06.2019.

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_KKS_2.pdf

5 Тижневий огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 26.08.2019 по 30.08.2019

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KKS_26_08_30.pdf

6 Ухвала Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 761/33482/16-к (провадження № 51-4744кмо18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79314140>, а з текстом окремої думки – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79382568>

7 Постанова Верховного Суду від 23 січня 2019 року у справі № 187/2912/17 (провадження № 51-274км17) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79439726>

8 Постанова Верховного Суду від 18 березня 2019 року у справі № 756/9514/15-к (провадження № 51-115кмо17) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80633675>

9 Постанова Верховного Суду від 22 квітня 2019 року у справі № 213/1425/17 (провадження № 51-7003кмо18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81426087>

10 Постанова Верховного Суду від 29 серпня 2019 року у справі № 401/4160/15-к (провадження № 51-1369 км 19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84006079>

11 Постанова Верховного Суду від 28 серпня 2019 року у справі № 658/2139/16 (провадження № 51-2660км19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/83977292>

12 Постанова Верховного Суду від 27.08.2019 року у справі № 489/795715 (провадження № 51-1119км19)

13 Постанова Верховного Суду від 29 серпня 2019 року у справі № 755/16816/17 (провадження № 51-9145км18) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84031720>

14 Резнікова О.І., Давиденко С.В. Встановлення міжнародною судовою установою порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом як підстава для перегляду судових рішень за виключними обставинами у кримінальному провадженні. Вісник НАПРН України. 2018. Том 25. № 2. С. 55-72.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Галузеві (предметні) моделі правової аргументації

Тема 6. Правова аргументація у податкових спорах

1. Поняття та види стандартів доказування у податкових спорах.
2. Стадійність вирішення податкових спорів та її вплив на предмет доказування.
3. Обов'язок доказування та предмет доказування на адміністративній (досудовій) стадії вирішення податкових спорів.
4. Предмет доказування на судовій стадії вирішення податкових спорів.
5. Стандарт об'єктивної істини у податкових спорах. Три стандарти доказування: баланс ймовірностей; перевага доказів; «поза розумними сумнівами».

Рекомендована література

1. Бентам И. О судебных доказательствах: монография / И. Бентам : переводчик И. Горонович. – Киев: тип. М. П. Фрица, 1876. – с. 421.
2. Буряк С. В. Податкові апеляції. Досудове врегулювання спорів з податковими органами / Буряк С В. – К. : ІВЦ ДПА України; Х. : Фактор, 2008. – с. 135.
3. Демський Є. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб.- К. : Юрінком Інтер, 2008. – с. 269.
4. Ларо Д. Актуальные налоговые споры в США. Налоговед. – № 6 (102). – 2010. – С. 71 – 79.
5. Лученко Д. В. Про правову природу оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень. *Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. / Академія правових наук України.* – Х. : Право, 2011 - № 4 (67). – С. 155.
6. Ніколенко Л. М. Доказування в господарському судочинстві : навчальний посібник. – Одеса : Фенікс ; Суми : ВТД Університетська книга, 2007. – с. 224.
7. Решетникова И. В. Доказательственное право Англии и США/под. ред. И.В. Решетниковой. – 2-е изд., перераб. и доп. - М. : Городец, 1999. – с. 79-80.
8. Тертишников Р. В. Доказування і докази в судочинстві України : Науковопрактичний посібни. – Харків : ФІНН, 2009. – с. 36.

9. ТОВ «Нафтова компанія Юкос» проти Російської Федерації : Рішення ЄСПЛ по справі Російської Федерації від 04.03.2010, 14902/04

http://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=hearings&w=1490204_04032010&language=lang

10. Фінансово-процесуальний кодекс ФРН (Finanzgerichtsordnung) від 06.10.1965 у ред. від 28.03.2001 // BGBL. I S. 442, 2262; 2002 I S. 679.

Тема 7. Правова аргументація у цивільному праві

1. Поняття та етапи доказування в цивільному процесі України. Предмет і межі доказування

2. Процесуальний естопель як вимога заборони суперечливої поведінки в процесі

3. Темпоральні межі доказової діяльності в цивільних справах. Нові засоби доказування у цивільних справах

4. Правило (принцип) належності доказу в цивільному процесі

5. Процесуальний порядок встановлення належності доказів. Теорія і практика аргументації при вирішенні питань належності доказів в цивільному судочинстві

6. Допустимість доказів у цивільному процесі.

Рекомендована література

1. Луспеник Д. Доказування у цивільному процесі: що нового у ЦПК та чому суд наділений правом витребування доказів. <http://kdkako.com.ua/dokazuvannya-u-civilnomu-procesi-shcho-novogo-u-spk-ta-chomu-sud-nadileniy-pravom-vitrebuвання/>

2. Комаров В. В. Цивільний процес у глобальному контексті. *Право України*. – 2011. – №10. – С. 22-23.

3. Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві: монографія. – Харків: Слово. – С. 9-27.

4. Луспеник Д. Д. Новелізація цивільного процесу позитивно вплинула на судову практику. *Судебно-юридическая газета*. 2018. 3 вересня.

5. Clermont K.M., Sherwin E. A Comparative View of Standards of Proof // *American Journal of Comparative Law*. 2002. Vol. 50.

6. І. Ізарова, В. Вебрайте, Р. Флейшар. Case Management у цивільному судочинстві: порівняльне дослідження законодавства Литви, Польщі й України. *Право України*. – 2018.-№10,-с.129-146.

7. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи № R(84) 5 від 28.02.1984 щодо принципів цивільного судочинства, направлених на удосконалення судової системи.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_126#Text

Тема 8. Правова аргументація у трудовому праві

1. Докази як основний вид даних юридичної аргументації у трудових спорах.
2. Предмет і тягар доведення в індивідуальних трудових спорах. Предмет доказування у справах щодо поновлення на роботі у зв'язку із звільненням працівника роботодавцем при змінах в організації виробництва і праці (п. 1 ч. 1 ст. 40 КЗпП України).
3. Обов'язок роботодавця по доведенню правомірності звільнення працівника.
4. Оцінка прийнятності доказів у трудових спорах.
5. Доказ трудового стажу.

Рекомендована література

1 Колосов І. Докази і доказування в трудовому процесі: проблемні питання сьогодення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 94-97.

2 Колосов І. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у справах про трудові спори: актуальні проблеми сьогодення. *Вісник Запорізького національного університету : збірник наукових праць. Юридичні науки*. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2014. – № 4 (II). – С. 206–213.

3 Шурин О.А. Предмет доказування у справах щодо поновлення на роботі у зв'язку із звільненням працівника роботодавцем при змінах в організації виробництва і праці (п. 1 ч. 1 ст. 40 КЗпП України). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2014. Серія Право. Випуск 28. Том 1. С. 172-175.

4 Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду під час розгляду справи №297/3092/15-ц 30 травня 2018 року у справі щодо рішення атестаційної колегії.

5 Постанова Великої палати Верховного Суду у справі №759/19440/15-ц щодо звільнення у зв'язку закінченням контракту.

6 Новіков Д.О., Лук'яничков О.М., Жукова А.І. Індивідуальні трудові спори у питаннях і відповідях : навч. посібник. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 136 с.

7 Постанова Верховного Суду у справі № 6-259цс17 від 13 березня 2017 р.

8 Постанова Верховного Суду у справі № 6- 2757цс16 від 12 липня 2017 р.

9 Постанова Верховного Суду у справі № 223/30/16- ц від 25 вересня 2017 р.

10 Постанова Верховного Суду у справі № 761/34973/17 від 04 грудня 2018 р.

11 Постанова Верховного Суду у справі № 910/4518/16 від 30 січня 2019 р.

12 Постанова Верховного Суду у справі № 363/1400/16-ц від 07 лютого 2019 р.

Тема 9. Правова аргументація у кримінальному праві

1. Стандарти доказування у кримінальному провадженні.

2. Прямі на непрямі докази в кримінальному провадженні. Використання електронних засобів доказування у кримінальному провадженні.

3. Проблеми допустимості доказів у кримінальному провадженні.

4. Оцінка доказів у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування.

5. Кримінальні процесуальні гарантії для давання свідком достовірних показань, їх об'єктивної перевірки та оцінки.

6. Проблемні питання застосування технічних засобів фіксування та їх результатів у доказуванні у кримінальному провадженні в аспекті реформування кримінальної юстиції в Україні

Рекомендована література

1. Абросимов И. В. Актуальные вопросы обеспечения допустимости и достоверности доказательств в уголовном судопроизводстве : автореф. дисс. на соиск нач.ст. канд. юрид. Наук : 12.00.09 / И. В. Амбросимов – М., 2007. – 26 с.

2. Алексеева-Процюк Д. О. Електронні докази в кримінальному судочинстві: поняття, ознаки та проблемні аспекти застосування. *Науковий вісник публічного та приватного права.* – 2018. – Випуск 2. – С. 247–253.

3. Ахтирська Н. М. До питання доказової сили кіберінформації в аспекті міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. – 2016. – Вип. 36(2). – С. 123–125. – (Серія : Право).

4. Великий тлумачний словник української мови (з додат. і доповн.) / укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

5. Іщенко В. Принцип допустимості і достатності засобів кримінально-процесуального доказування. *Право України*. – 2003. – № 7. – С. 90–93.

6. Кипнис Н. М. Допустимость доказательств в уголовном судопроизводстве / Н. М. Кипнис. – М. : Юристь, 1995. – 128 с.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / відп. ред. : С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х. : Одиссей, 2013. – 1104 с.

8. Кудрявцев В. Л. Проблемы двойного стандарта при определении допустимости доказательств в российской уголовно-процессуальной науке. *Актуальные проблемы уголовно-процессуального права и практика его применения : материалы Междунар. дистанц. науч.-практ. конф. – Караганда* : КЮИ МВД РК им. Б. Бейсенова, 2009. – С. 7–13.

9. Орлов Ю. К. Проблемы теории доказательств в уголовном процессе. – М. : Юристь, 2009. – 175 с.

10. Пономарев И. П. Цифровое алиби и его проверка. *Вестник ВГУ*. – 2011. – № 2. – С. 437–444. – (Серия : Право).

11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини 3 статті 62 Конституції України від 20.10.2011 р. № 12-рп/2011 (№ 1-31/2011) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11>

12. Стоянов М. Концепції допустимості доказів: проблеми теорії, нормативної регламентації та правозастосовчої практики. *Часопис Академії адвокатури України*. – 2009. – № 4. – С. 1–10.

13. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса. – М., 1958. – 703 с.

14. Хижняк Є. С. Особливості огляду електронних документів під час розслідування кримінальних правопорушень. *Держава та регіони*. – 2017. – № 4 (58). – С. 80–85.

15. Хмыров А. А. О понятии косвенных доказательств и их значении в расследовании преступлений. – М., 1964. – 109 с.

Тема 10. Правова аргументація в адміністративному праві

1. Новітні підходи в теорії доказів в адміністративному судочинстві.
2. Сутність доказів та зміст доказування в адміністративному судочинстві.
3. Предмет доказування та властивості доказів в адміністративному судочинстві.
4. Засоби доказування в адміністративному судочинстві.
5. Суд як суб'єкт доказової діяльності в адміністративному судочинстві.
6. Стадії доказової діяльності суду в адміністративному судочинстві.

Рекомендована література

1. Белкин Р. С. Собрание, исследование и оценка доказательств. – М. : Наука, 1964. – 280 с.
2. Буровин В. Н. Адвокатская деятельность. – М. : МНЭПУ, 2001. – С. 264–265
3. Винберг А. И. Криминалистика : учеб. для сред. юрид. шк.. – М., 1959. – С. 6.
4. Горшенев В. М. Теория юридического процесса. – М., 1983. – 460 с.
5. Гражданское процессуальное право России: учебник / под ред. М. С. Шакарян. – М., 1999. – С. 178.
6. Звягинцева Л. М. Доказывание в судебной практике по гражданским делам. – М. : Норма, 2000. – С. 45–46.
7. Колмаков В. П. Способы собирания и закрепления судебных доказательств. *Социалистическая законность*. – 1955. – № 4. – С. 12–15.
8. Комаров В. В. Цивільне процесуальне право України / В.В. Комаров. – Х. : Право, 1999. – С. 189–192;
9. Митричев С. П. Предмет советской криминалистики и ее место в системе юридических наук. *Социалистическая законность*. – 1952. – № 3. – С. 25–26.
10. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. – М., 1958. – С. 165.
11. Терзиев Н. В. Лекции по криминалистике. – М., 1951. – С. 6
12. Трусов А. И. Основы теории судебных доказательств. – М., 1960. – С. 86–89.

13. Фурса С. Я. Докази і доказування у цивільному процесі : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, Т. В.Цюра. – К. : С. Я. Фурса ; КНТ, 2005. – 256 с.

14. Щербаков С.В. Теория доказательств и доказывания: содержание и проблемы: Монография. – Архангельск, 2007. – 263 с.

15. Элькин П.С. Цели и средства их достижения в советском уголовнопроцессуальном праве. – Л., 1976. – С. 15.

Тема 11. Правова аргументація в господарському праві

1. Поняття та зміст доказування у господарському процесі.
2. Суб'єкти доказування у господарському процесі.
3. Способи доказування у господарському процесі. Засоби доказування у господарському процесі.
4. Завдання теорії і практики аргументації в господарському процесі.
5. Стандарт доказування в господарському процесі.
6. Правила оцінювання доказів у господарському процесі. Належність і допустимість доказів у господарському процесі.
7. Характеристика та найважливіші проблеми окремих видів доказів у господарському процесі.
8. Окремі питання практичного застосування електронних доказів за чиним господарським процесуальним законодавством України.
9. Преюдиційність вироку як доказ «нереальності господарських операцій».
10. Вірогідність доказів як новела у стандарті доказування господарського процесу.

Рекомендована література

1 Принцип змагальності: стандарт доказування або «баланс ймовірностей»
<https://alibi.dp.ua/1184-printsip-zmagalnosti-standart-dokazuvannya-abo-balans-jmovirnostej>

2 Квіта О.Т. Доказ в господарському процесі: поняття та предмет. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. – 2015. – Вип. 33(1). – С. 169–172. – URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_33\(1\)_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_33(1)_43) – (Серія «Право»).

3 Брежнева Ю. Електронні докази у господарському процесі: що на практиці? URL: yur-gazeta.com/.../elektronnidokazi-u-gospodarskomu-procesi-shcho-na-praktici.htm.

4 Теорія доказів: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів / К. В. Антонов, О. В. Сачко, В. М. Тertiшнік, В. Г. Уваров / За ред. д.ю.н., проф. В. М. Тertiшніка. – К.: Алерта, 2015. – С. 51.

5 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05.02.2019 у справі № 914/1131/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79718958>.

6 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 12.06.2018 у справі № 927/976/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74670250>.

7 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05.02.2019 у справі № 922/4336/13. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79845986>.

8 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 04.03.2019 у справі № 5015/6070/11. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80308685>.

9 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 11.07.2018 у справі 904/8549/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75368697>.

10 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 26.03.2019 у справі № 910/23355/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80754278>.

11 Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 21.01.2019 у справі 925/2028/15. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79349565>

Тема 12. Правова аргументація у праві інтелектуальної власності

1. Докази і доказування у спорах щодо захисту авторських прав. Правові презумпції у справах про захист авторських прав.

2. Проблеми захисту авторських прав і Інтернеті: особливості доказування. Проблеми доказування авторських прав в мережі Інтернет. Технічні засоби доказу ІВ в мережі Інтернет. Судова експертиза з дослідження, пов'язаного з авторським правом.

3. Підстави призначення і проведення судової експертизи. Непроцесуальні висновки експертів.

4. Проведення експертизи на замовлення учасників справи. Висновок експерта з питань права. Завдання експертизи об'єктів права інтелектуальної власності. Експертиза у справах за спорів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав. Експертиза комп'ютерних програм. Експертиза у справах за спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності на торговельні марки, на промисловий зразок, на винахід чи корисну модель. Оцінка судом висновків експерта.

Рекомендована література

1 Москаленко В.С. Судовий захист прав на об'єкти інтелектуальної власності: проблеми розмежування юрисдикції між господарськими та адміністративними судами. *Вісник господарського судочинства*. 2006. № 2. С. 28.

2 Блажівська Н.Є. Проблематика оскаржень рішень Державного департаменту інтелектуальної власності України та Антимонопольного комітету України. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2010. № 3. С. 57-63.

3 Харитонова О. До проблеми визначення юрисдикції адміністративних судів у сфері захисту прав інтелектуальної власності. *Право України*. 2011. № 4. С. 123.

4 Богач Ю.В. Способи захисту торговельних марок від «паразитичного» використання. *Вісник НАПрН України*. 2018. Том 25. № 1. С. 13-29.

5 Пашаєва С. Інноваційні форми реалізації цивільних правовідносин в структурі захисту прав інтелектуальної власності. *Вісник НАПрН України*. 2018. Том 25. № 4. С. 10-25.

6 Садикова Я.М. Правові презумпції у справах про захист авторських прав. *Форум права*. 2015. № 3. С. 205-211. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/528/pravovi_prezumpciyi_u_spravah_pro_zahist_avtors_kih_prav.pdf?sequence=2&isAllowed=y

7 Тарасенко Л.Л. Захист авторських прав: процесуальні аспекти. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 246-250.

8 Запорожець Л. Конфлікт прав інтелектуальної власності в сфері фармацевтики: патентні спори, деякі особливості правозастосування в судовому порядку. *Інтелектуальна власність*. 2-017. № 12. С. 20-24.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Судові моделі правової аргументації

Тема 1. Вступ

1. Предмет, мета і завдання курсу.
2. Поняття та структура доведення. Види доведення.
3. Спростування. Спростування тези. Спростування документів. Спростування демонстрації.
4. Правила доведення і спростування. Правила і помилка стосовно тези. Правила і помилки стосовно документів. Правила стосовно демонстрації.
5. Природа, склад і види аргументації.
6. Особливості правової аргументації та її місце у практичній юриспруденції.

Термінологічний словник

Аргумент - це думка, істинність якої уже встановлена раніше, і яка може бути використана для обґрунтування істинності довільного положення.

Демонстрація - це спосіб, форма зв'язку тези і аргументів.

Спростування - це така логічна операція, за допомогою якої встановлюють хибність або необґрунтованість тези.

Спростування тези – це логічна операція, завдяки якій уста новлюється хибність тези.

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Теорії правничої аргументації;
- Правова природа силлогічного аргументу та його роль при мотивуванні судового рішення;
- Роль усних аргументів при доведенні та спростуванні певного рішення.

Рекомендована література:

1. Васильєв С. Експертний висновок у галузі права: новація національного судочинства. *Право України*. 2018. № 11. С. 189-202.
2. Дудаш Т. Правова аргументація: стан та перспективи дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2016. Вип. 62. С. 3–13.
3. Козюбра М.І. Теорія юридичної аргументації: історія становлення, стан і перспективи у вітчизняній юриспруденції. *Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна: зб. Наук. Ст. К. : ДУХ і ЛІТЕРА*, 2013.
4. Рабінович П. М. Правова аргументація: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження. *Вісник НАПрН України*. 2016. № 2(85). С. 8–20.
5. Хворостянкіна А.В. Юридична аргументація в англо-саксонській та римсько-германській правових системах : методологічні засади порівняльного аналізу. *Наукові записки НАУКМА. Юридичні науки*. 2012. Т. 129. С. 16–19
6. Чорнобай О. Особливості правової аргументації у комунікативній практиці юриста: деякі аспекти. <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13132/80-87.pdf>
7. Юридична аргументація. Логічні дослідження : монографія / О. М. Юркевич, В. Д. Титов, С. В. Куцепал та ін. ; за заг. Ред. О. М. Юркевич. – 2-ге вид., переробл. Та допов. Х. : Право, 2015. 336 с.
8. Юркевич О. Практична логіка юристів: методологічний підхід. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 1. С. 234-243.

Тема 2. Моделі застосування аргументації Європейського суду з прав людини

1. Ціннісно-правова модель аргументації ЄСПЛ.
2. Аргументація та підстави прийняття рішення ЄСПЛ.
3. Виконання судом обов'язку щодо обґрунтування рішення. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів щодо підстав для прийняття рішення.
4. Поняття очікуваного обсягу обґрунтування.

5. Аксіологічні аргументи у справі «Фон Ганновер проти Німеччини». Публічні та приватні цінності права у справі Фон Ганновер.

6. Використання принципу правомірних очікувань.

7. Загальні вимоги щодо виправданості втручання у права, гарантовані статтями 8-10 Конвенції.

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Роль справи «Гьоргуль проти Німеччини» як судового прецеденту, який визначає необов'язковість практики ЄСПЛ для держави;

- Юрисдикційні конфлікти судових рішень: аргументаційна практика;

- Оцінка ЄСПЛ пропорційності обмежень, застосованих до свободи вираження поглядів, по відношенню до легітимної мети, якої прагнуть досягти.

Методичні рекомендації щодо виконання практичного завдання «Аргументація у рішеннях Європейського суду з прав людини»

Студенти розділяються на декілька груп по 4-5 осіб. Кожна група має проаналізувати аргументацію в таких рішеннях ЄСПЛ:

1. *Справа «Austin та інші проти Сполученого Королівства» від 15 березня 2012. Проаналізувати правову позицію держави у даній справі.*

2. *Справа «Eweida та інші проти Сполученого Королівства» від 15 січня 2013 року. Проаналізувати норми законодавства на, які посилалася пані Евейда та розробити свою аргументативну позицію по даній справі.*

3. *Справа «МакКанн та інші проти Сполученого Королівства» від 27 вересня 1995 року. Проаналізувати аргументи Суду при прийнятті рішення про порушення ст.2 ЄКПЛ.*

4. *Справа «Каверзін проти України» від 15 травня 2012 року. Проаналізувати аргументи держави відповідно порядку здійснення досудового розслідування та дотримання прав і свобод особи при відбуванні покарання.*

Рекомендована література

1. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Фон Ганновер проти Німеччини» : від 26.06.2004 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_324.

2. Слабак М. М. Практика Європейського Суду з прав людини: спроба аксіологічного аналізу (за матеріалами справи Фон Ганновер проти Німеччини). *Форум права*. – 2014. – No 2. – С. 409–415 URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_2_72.pdf

3. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: *Науково-методичний посібник для суддів*. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с.

Тема 3. Моделі застосування аргументації Суду ЄС

1. Поняття та моделі аргументації Європейського суду справедливості.

2. Модель судового активізму Суду Європейського Союзу.

3. Особливості аргументації Суду ЄС у справах щодо конкурентної політики ЄС.

4. Моделі застосування аргументації Суду ЄС у сфері основоположних прав людини та захисту прав приватних осіб в Європейському Суді. Аргументація рішень Суду Справедливості необхідністю «правового захисту прав індивідів».

5. Модель правової аргументації у судовому процесі «Google Spain SL, Google Inc. V Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González». та Google Францією перед Судом ЄС (TSUE) в Люксембурзі щодо права бути забутим.

6. Аргументація рішення у справі Kadi. Аргументація рішення Суду ЄС про тлумачення Регламенту 261/2004/ЄС.

7. Аргументи на захист менш сприятливого ставлення за європейським антидискримінаційним правом.

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Правова природа принципу еквівалентності у рішеннях Суду ЄС;
- Юридична сила й нормативності рішень Суду ЄС у контексті судового активізму;
- Доктрина *stare decisis* у межах судової системи ЄС;
- Правові позиції Суду ЄС з питання розмежування компетенції між ЄС та державами-членами.

*Методичні рекомендації щодо виконання практичного завдання
«Аргументативна практика Суду ЄС»*

Студенти розділяються на декілька груп по 5-6 осіб. Кожна група має проаналізувати аргументацію в таких рішеннях Суду ЄС:

1. Рішення Суду ЄС по справі «Портнов проти Європейського Союзу». Проаналізувати норми процесуального права ЄС як аргументів стосовно обмеження певних прав та свобод особи.

2. Рішення Суду ЄС по справі «Pfeifer & Langen GmbH & Co. KG та Hauptzollamt Köln». Проаналізувати аргументи сторін та розробити свою тактику захисту порушених прав.

Рекомендована література

1. Case 177/78, Pigs and Bacon Commission v McCarren & Company. *European Court Reports*. 1979. P. 2161.

2. Case C - 491/01, The Queen v Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd and Imperial Tobacco. *European Court Reports*. 2002. P. I - 11453.

3. https://jurliga.ligazakon.net/analytics/188822_pochemu-sud-spravedli-vosti-rasshiril-prava-detey-grazhdan-es-na-ikh-inostrannykh-materey

4. <https://taxlink.ua/ua/news/ogljad-rishen-vropejskogo-sudu-spravedliv-osti-22018.htm>

5. Комарова Т. В. Практика Суду Справедливості ЄС та конституціоналізація права Європейського Союзу. *Правова держава*. 2018. № 29. С. 123–130.

6. Комарова Т. Взаємодія Суду справедливості Європейського Союзу з іншими судовими установами. *Право України*. 2018. № 4. С. 232.

7. Огляд прецедентного права Суду Європейського Союзу у сферах, що регулюються Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/review-of-the-case-law-of-the-eu-court-of-justice-fields-covered-by-the-association-agreement-2018.1.1.ukr_1.pdf

8. Теоретико - правові засади імплементації права Європейського Союзу в національне право держав - членів : монографія / за наук. ред. М. М. Микієвича. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016.

Тема 4. Моделі застосування аргументації Конституційним Судом України

1. Концепція конституційної ідентичності у мотивуванні рішень конституційним судом.

2. Основні положення теорії юридичної аргументації щодо класифікації юридичних аргументів. Концепція конституційної ідентичності як сукупність «інтерпретаційних аргументів».

3. Методологічний аспект юридичної аргументації в конституційному судовому процесі.

4. Аналіз аргументації Рішення Конституційного Суду України у справі про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу.

5. Хибність та упередженість трактування принципу верховенства права як методологічна вада у аргументації Рішення у праві про незаконне збагачення.

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Обґрунтованість ухвалених рішень і висновків Конституційного Суду України;

- Особливості юридичної аргументації конституційних судів при обґрунтуванні рішень;

- Забезпечення обґрунтованості рішень Конституційного Суду України в контексті визнання рішень Європейського Суду з прав людини джерелом права України.

Методичні рекомендації щодо виконання практичного завдання «Конституційний аргумент»

Студенти розділяються на декілька груп по 5-6 осіб. Кожна група має проаналізувати аргументацію в таких рішеннях Конституційних судів:

1. Проаналізувати конституційні аргументи у таких рішеннях Конституційного Суду України:

- Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи)(реєстр.№1017) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Окремі думки суддів Конституційного Суду України Первомайського О.О. та Сліденко І.Д.

- *Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України) (реєстр. 1027) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Збіжна думка судді Конституційного Суду України Головатого С.П.*

Рекомендована література

1. Anna Śledzińska-Simon, Constitutional Identity in 3D: A Model of Individual, Relational, and Collective Self and its Application in Poland, 13(1) *International Journal of Constitutional Law* 124 (2015).

2. Constitutional Court of Italy, S.p.a. Granital v. Amministrazione delle Finanze dello Stato, Case No. 170, 8 June 1984, [1984] C.M.L.R. 756.

3. José L. Martí, Two Different Ideas of Constitutional Identity: Identity of the Constitution v. Identity of the People in National Constitutional Identity and European Integration, *supranote* 7.

4. Michel Rosenfeld, *Constitutionalism, Identity, Difference, and Legitimacy: Theoretical Perspectives* (Durham: Duke University Press, 1994); Gary J. Jacobsohn, Constitutional Identity, 68(3) *review of Politics* 361 (2006); National Constitutional Identity and European Integration (A. Saiz Arnaiz & C. Alcobarro Llivina (eds.), Antwerp: Intersentia, 2013).

5. Shcherbanyuk Oksana. Problems of Implementation of the Constitutional Complaint in Ukraine and Ways to Resolve them. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, [S.l.], v. 11, n. 2, p. 586 – 597, mar. 2020. ISSN 2068-696X. doi: [https://doi.org/10.14505/jarle.v11.2\(48\).29](https://doi.org/10.14505/jarle.v11.2(48).29).

6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16>

7. Окрема думка судді Конституційного Суду України Сліденка І.Д. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368² Кримінального кодексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nf01d710-19>

Тема 5.1. Моделі застосування аргументації Верховного Суду Модельна аргументація у цивільних справах

1. Специфіка правової аргументації Верховного Суду та забезпечення єдності судової практики.

2. Принцип верховенства права як стандарт судового правотлумачення та застосування права і ефективність судового судочинства.

3. Касаційні фільтри у цивільних справах: проблемні питання судового правотлумачення та правозастосування

4. Ліберальна доктрина юридичної аргументації Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду. Аргументація Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду як елемент права на справедливий суд.

5. Аргументація Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду судових рішень, що «доповнюють» право. «Подолання» офіційного тлумачення норми права в цивільному судочинстві: поняття та правила.

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Загальні підстави відступу суду від існуючої правової позиції (Постанова ВП у справі № 823/2042/16 від 4 вересня 2018 року);

- Ідея «зв'язаності Великої Палати Верховного Суду власною практикою» позиція Європейського суду з прав людини як орієнтир;

- «Прецедент обмежувального тлумачення»: у пошуках правильного трактування, але чи досить обґрунтовано з огляду на конвенційні принципи та концепцію «самообмеження власною практикою?».

Рекомендована література

1. Ватаманюк В. Судове тлумачення як засіб пошуку права при розгляді конкретних справ. *Юрист України*. 2013. № 1 (22). С. 25–35.
2. Дем'янова О.В. Верховенство права в цивільному судочинстві: змістовні положення в контексті приватних та публічних засад регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 145.
3. Кістяник В.І. Особливості аргументації в судах загальної юрисдикції. *Наукові записки. Том 168. Юридичні науки*. 2015. С. 52-55. http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7791/Kistianyk_Osoblyvosti_arhumentatsii.pdf
4. Козюбра М. І. Теорія юридичної аргументації: становлення, стан та перспективи у вітчизняній юриспруденції. *Наукові записки НАУКМА. К., 2012. Т. 129. Юридичні науки*. С. 3–10.
5. Кройтор В.А. Поняття принципу поєднання засад диспозитивності та процесуальної активності суду в цивільному судочинстві. *Вісник ХНУВС*. 2016. № 2. С. 150.
6. Луспенік Д. Відступлення від правових висновків ВСУ: аналіз судової практики у цивільних справах. <https://court.gov.ua/press/interview/543652/>
7. Майданик Р. Основи аргументації рішення суду в цивільному судочинстві. *Право України*. 2016. № 10. С. 95-107.
8. Петришин О.В. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин. *Право України*. 2010. № 3. С. 25-33.
9. Постанова Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 463/5896/14-ц <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82065661>.
10. Султанов А. Р. Про проблему мотивації судових актів через призму Постанов Європейського суду з прав людини URL: http://refs.co.ua/59787-O_probleme_motivirovannosti_sudebnyh_aktov_cherez_prizmu_Postanovleniyy_Evropeiyskogo_Suda_po_pravam_cheloveka.html.
11. Ткачук О.С. Проблеми реалізації судової влади у цивільному судочинстві: монографія. Х.: Право, 2016. – 600 с.

Тема 5.2. Моделі правової аргументації Верховного Суду

Моделна аргументація у адміністративних справах

1. Правова аргументація у зразкових та типових справах.
2. Процесуальний аспект віднесення справи до категорії типових.
3. Практичні аспекти застосування аргументації в зразкових та типових справах.
4. Дослідження правової аргументації при розгляді справ в порядку спрощеного позовного провадження.
5. Проблемні питання аргументації у справах спрощеного позовного провадження.

Методичні рекомендації щодо виконання практичного завдання «Моделі правової аргументації Верховного Суду. Моделна аргументація у адміністративних справах». Проаналізувати проблематику аргументації ВС КАС за різними категоріями спорів (2020 р.)

Про порушення присяги адвоката та Правил адвокатської етики

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 23 грудня 2020 року прийняв постанову у справі № 826/11330/17 за позовом Національного антикорупційного бюро України до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, Національної асоціації адвокатів України та Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області, за участю третіх осіб - ОСОБА_1 та ОСОБА_2, про визнання протиправними та скасування рішень. Цією постановою касаційну скаргу Національного антикорупційного бюро України залишено без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій залишено без змін.

Суть спору полягала в тому, що Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури Національної асоціації адвокатів України не надано належної оцінки доказам та доводам детектива Першого підрозділу детективів Головного підрозділу Національного антикорупційного бюро України щодо недотримання правил адвокатської етики адвокатами ОСОБА_1 та ОСОБА_2 при здійсненні захисту своїх підзахисних - ОСОБА_3 та ОСОБА_4. Позивач наголосив, що адвокати в судовому засіданні склали з себе повноваження захисників підозрюваних - ОСОБА_3, ОСОБА_4 та покинули зал судового засідання, що на думку позивача, є свідченням того, що адвокати

порушили основні засади здійснення адвокатської діяльності, а відтак рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Національної асоціації адвокатів України щодо закриття дисциплінарних справ відносно адвокатів ОСОБА_1 та ОСОБА_2 є протиправними та підлягають скасуванню.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що Детектив Першого підрозділу детективів Головного підрозділу Національного антикорупційного бюро України звернулася до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури та Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва зі скаргою на дії адвоката ОСОБА_1 та адвоката ОСОБА_2, які були передані на розгляд до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області. Рішеннями Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області від 24.02.2017 дисциплінарні справи відносно адвокатів ОСОБА_1 та ОСОБА_2 було закрито. Рішеннями Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 14.07.2017 рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області залишено без змін.

Правовий висновок за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду зазначив, що предметом оскарження у цій справі є рішення Кваліфікаційнодисциплінарної комісії адвокатури Київської області та рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, що були прийняті за результатами розгляду скарги детектива Першого підрозділу детективів Головного підрозділу Національного антикорупційного бюро України.

Підставою для звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури зі скаргами на дії адвокатів ОСОБА_1 та ОСОБА_2, стало те, що детективами Національного антикорупційного бюро України здійснювалося досудове розслідування у кримінальному провадженні у ході якого було повідомлено про підозру ОСОБА_4 та ОСОБА_3, захисниками яких були адвокати ОСОБА_1 та ОСОБА_2. У скаргах на дії адвокатів вказано, що 25.06.2016 під час розгляду Солом'янським районним судом м. Києва клопотання детектива Національного антикорупційного бюро України про обрання запобіжного заходу у вигляді утримання під вартою ОСОБА_3 адвокати ОСОБА_1 та ОСОБА_2 склали з себе повноваження

захисників підозрюваного та покинули залу судового засідання. Зазначена обставина стала підставою для оголошення перерви у судовому засіданні. Додатково у скарзі зазначено, що адвокат ОСОБА_1 28.07.2016 під час розгляду Солом'янським районним судом м. Києва клопотання детектива НАБУ про продовження строку тримання під вартою підозрюваної ОСОБА_4 без належних на те підстав та вмотивованого обґрунтування своєї правової позиції відмовився від участі в судовому засіданні та покинув залу судового засідання.

Верховний Суд погодився з висновками суду апеляційної інстанції, що для цілей перевірки наявності підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності, дії адвоката слід оцінювати з точки зору необхідності дотриманням балансу між чітким дотриманням вимог процесуального закону та недопущенням настання несприятливих наслідків для інтересів клієнта, а також з урахуванням обставин, за яких такі дії були вчинені. Також суди попередніх інстанцій врахували, що відповідно до статті 59 Конституції України кожному гарантовано право на правову допомогу та вільний вибір захисника своїх прав. Згідно із частиною першою статті 48, частиною першою статті 54 КПК України захисник може у будь-який момент бути залученим підозрюваним до участі у кримінальному провадженні. Підозрюваний, обвинувачений має право відмовитися від захисника або замінити його.

З огляду на те, що дії ОСОБА_1 та ОСОБА_2 були спрямовані на захист прав підзахисних ОСОБА_3 та ОСОБА_4 на особисту участь у судовому розгляді та вільний вибір і заміну захисника, колегія суддів погодилась із висновками відповідачів та судів попередніх інстанцій про відсутність підстав для притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності. Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 грудня 2020 року у справі № 826/11330/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93749403>.

Рекомендована література

1. Муза О. В. Судова правотворчість та адміністративні правовідносини: пошук взаємозв'язку. *Вісник НАПрН України*. 2019. Том 26. № 1. С. 13-25.
2. Писаренко Н.Б. Верховенство права в адміністративному судочинстві: від доктринальної ідеї до практичної імплементації. *Вісник НАПрН України*. 2018. Том 25. № 1. С.134-146.
3. Постанова Верховного Суду від 24 квітня 2019 року у справі № 9901/35/19 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82065671>.
4. Постанова Верховного Суду від 15 травня 2019 року у справі № 127/19267/17 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82065660>.
5. Рішення Верховного Суду від 12.03.2018 № 802/2196/17-а (Пз/9901/1/18) - щодо нескладання Ликвідкомісією МВС довідки для перерахунку пенсій пенсіонерам МВС https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/zrazkova-sprava/rishenna_z_razkova_9901_1_18
6. Рішення Верховного Суду від 02.09.2019 № Пз/9901/10/19 (№520/3939/19) - щодо оподаткування самозайнятої особи яка одночасно зареєстрована як ФОП <http://www.reestr.court.gov.ua/Review/84077152>
7. Рішення Верховного Суду від 09.12.2019 №Пз/9901/19/19 (№300/1695/19) - щодо розміру підвищення пенсії учасникам бойових дій <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86360472>
8. Рішення Верховного Суду від 17.12.2019 №Пз/9901/20/19 (№160/8324/19) - щодо видачі довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії військовослужбовцям <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86432492>

Тема 5.3. Моделі правової аргументації Верховного Суду. Модельна аргументація у господарських справах.

1. Аргументація господарських судів щодо застосування положень Господарського процесуального кодексу України.
2. Роз'яснення рішення суду на прикладі аналізу ухвали Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 31.10.2018 у справі № 917/1400/16.

3. Аргументація Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду рішення про права та обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, якщо в мотивувальній чи резолютивній частині рішення містяться висновки суду про її права та обов'язки

4. Практика Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду: проблеми аргументації за категоріями спорів (2020 р.)

5. Повернення з перевищенням компетенції: аргументи Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду.

Методичні рекомендації щодо виконання практичного завдання «Моделі правової аргументації Верховного Суду. Модельна аргументація у господарських справах». Проаналізувати проблематику аргументації ВС КГС за різними категоріями спорів (2020 р.)

1. Спори, що виникають із корпоративних відносин.

Щодо прав учасників (акціонерів) господарських товариств

Підписання виконавчим органом товариства договору з іншою особою без передбаченої статутом згоди учасників цього товариства може свідчити про порушення прав та інтересів самого товариства у його відносинах з іншою особою – стороною договору, а не корпоративних прав його учасника, оскільки директор у цьому випадку діяв саме від імені товариства, а не від імені його учасника. Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.02.2020 у справі № 910/1935/19 можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87396584>.

2. Спори, що виникають з питань захисту права власності.

Щодо моменту виникнення права власності на майно, яке передано до статутного капіталу Публічного акціонерного товариства "Українська залізниця" Невчинення Публічним акціонерним товариством "Українська залізниця" дій щодо переоформлення правовстановлюючих документів на об'єкти нерухомого майна, внесені при його створенні до статутного капіталу, не може бути підставою для висновку про відсутність переходу відповідних речових прав до Публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» від підприємств залізничного транспорту, які мають бути припиненими внаслідок такої реорганізації. Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 21.02.2020 у справі № 918/792/18 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88050840>.

3. Щодо визнання недійсним договору про поділ нерухомого майна з підстав неключення до його предмета приналежної речі.

За змістом статей 186, 190, 316 ЦК України приналежні речі, які призначені для обслуговування належного сторонам нерухомого майна, не є окремими об'єктами права власності, а лише слідує за головною річчю, якщо інше не встановлено договором або законом. Співвласники нерухомого майна набувають речових прав на приналежності пропорційно належним їм часткам відповідної головної речі, а окреме погодження порядку володіння та користування приналежностями здійснюється за взаємною згодою співвласників. Відсутність окремої домовленості співвласників щодо порядку користування приналежностями не нівелює набутого одночасно з придбанням головної речі речового права на них у відповідних частках, а отже, не порушує права власності співвласників нерухомості і, відповідно, не може бути підставою для визнання недійсним договору про поділ нерухомого майна. Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.06.2020 у справі № 910/12712/19 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90025249>.

Рекомендована література

1. Гусаров К.В. Особливості визначення судової юрисдикції у справах про оскарження дій (бездіяльності) державного реєстратора. *Вісник НАПрН України*. 2018. Том 25. № 3. С. 210-221.
2. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 24.05.2019 по 06.06.2019 / Київ, 2019. – Вип. 9. – 28 стор. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Daijest_2019_9_1.pdf
3. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, що виникають із корпоративних відносин за 2018 рік – 15 липня 2019 року / Київ, 2019. – 172 стор. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajest_korporat_vidnosunu_1.pdf
4. Зятіна Д. Докази і доказування в господарському процесі: новітня практика Касаційного господарського суду. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. 83-88. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/15.pdf>
5. Подцерковний О.П. Досвід спеціалізації господарської (комерційної) юрисдикції в Україні та західних країнах. *Вісник НАПрН України*. 2018. Том 25. № 1. С. 146-162.

6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11 червня 2019 року у справі № 917/1338/18 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82503036>.

7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 червня 2019 року у справі № 916/542/18 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82637244>.

8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 916/3245/17 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854765>.

9. Постанова Верховного Суду від 26 лютого 2019 року у справі № 826/14367/17 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82096360>

10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 8 жовтня 2018 року у справі № 910/5065/18 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77257725>.

11. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05.02.2019 у справі № 914/1131/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79718958>

12. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05.02.2019 у справі № 922/4336/13. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79845986>

Тема 5.4. Моделі застосування аргументації Верховним Судом. Модельна аргументація у кримінальних справах

1. Обмеження касаційного оскарження як процесуальні фільтри у кримінальному процесі та межі повноважень касаційного суду у кримінальному провадженні. Складання схеми аргументації.

2. Порушення правил територіальної підсудності: аналіз практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

3. Правова позиція Касаційного кримінального суду в постанові колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 31 травня 2018 року у справі № 127/27182/15-к.

4. Аналіз Постанови Великої Палати Верховного Суду від 03 липня 2019 р, № 288/1158/16-к.

5. Проблеми аргументованості правових висновків ККС.

6. Встановлення міжнародною судовою установою порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом як підстава для перегляду судових рішень за виключними обставинами у кримінальному провадженні.

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Теорія усного аргументу в діяльності Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду;
- Непряма аргументація у справах кримінального провадження;
- Аргументація як основний засіб доведення певних тез та діяльності захисника у кримінальному процесі;
- Справа Шеремета: аргументи захисту підозрюваних (приклад формальної аргументації).

Рекомендована література

1. Постанова Верховного Суду від 18 березня 2019 року у справі № 756/9514/15-к (провадження № 51-115км17)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80633675>
2. Постанова Верховного Суду від 22 квітня 2019 року у справі № 213/1425/17 (провадження № 51-7003км18)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81426087>
3. Постанова Верховного Суду від 23 січня 2019 року у справі № 187/2912/17 (провадження № 51-274км17)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79439726>
4. Постанова Верховного Суду від 27.08.2019 року у справі № 489/795715 (провадження № 51-1119км19)
5. Постанова Верховного Суду від 28 серпня 2019 року у справі № 658/2139/16 (провадження № 51-2660км19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/83977292>
6. Постанова Верховного Суду від 29 серпня 2019 року у справі № 401/4160/15-к (провадження № 51-1369 км 19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84006079>
7. Постанова Верховного Суду від 29 серпня 2019 року у справі № 755/16816/17 (провадження № 51-9145км18)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84031720>

8. Резнікова О.І., Давиденко С.В. Встановлення міжнародною судовою установою порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом як підстава для перегляду судових рішень за виключними обставинами у кримінальному провадженні. *Вісник НАПРН України*. 2018. Том 25. № 2. С. 55-72.

9. Ухвала Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 761/33482/16-к (провадження № 51-4744кмо18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79314140>, а з текстом окремої думки – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79382568>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Галузеві (предметні) моделі правової аргументації

Тема 6. Правова аргументація у податкових спорах

1. Поняття та види стандартів доказування у податкових спорах.
2. Стадійність вирішення податкових спорів та її вплив на предмет доказування.
3. Обов'язок доказування та предмет доказування на адміністративній (досудовій) стадії вирішення податкових спорів.
4. Предмет доказування на судовій стадії вирішення податкових спорів.
5. Стандарт об'єктивної істини у податкових спорах. Три стандарти доказування: баланс ймовірностей; перевага доказів; «поза розумними сумнівами».

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Індивідуалістична та колективістська моделі судового доказування у податкових спорах;
- Теорія відносності доказів: facts in issue та facts relevants to the issue.

Рекомендована література

1. Бентам И. О судебных доказательствах: монография: переводчик И. Горонович. – Киев: тип. М. П. Фрица, 1876. – с. 421.
2. Буряк С. В. Податкові апеляції. Досудове врегулювання спорів з податковими органами. – К. : *ІВЦ ДПА України*; Х. : Фактор, 2008. – с. 135.
3. Демський Є. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. – К. : *Юрінком Інтер*, 2008. – с. 269.
4. Ларо Д. Актуальные налоговые споры в США. Налоговед. – № 6 (102). – 2010. – С. 71 – 79.
5. Лученко Д. В. Про правову природу оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень. *Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр./ Академія правових наук України*. – Х. : Право, 2011 - № 4 (67). – С. 155.

6. Ніколенко Л. М. Доказування в господарському судочинстві : навчальний посібник. – Одеса : Фенікс; Суми: ВТД Університетська книга, 2007. – с. 224.
7. Решетникова И. В. Доказательственное право Англии и США. – 2-е изд., перераб. и доп. - М. : Городец, 1999. – с. 79-80.
8. Тertiшніков Р. В. Доказування і докази в судочинстві України : Науково-практичний посібник. – Харків : ФІНН, 2009. – с. 36.
9. ТОВ «Нафтова компанія Юкос» проти Російської Федерації : Рішення ЄСПЛ по справі Російської Федерації від 04.03.2010, 14902/04
http://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=hearings&w=1490204_04032010&language=lang
10. Фінансово-процесуальний кодекс ФРН (Finanzgerichtsordnung) від 06.10.1965 у ред. від 28.03.2001 // BGBL. I S. 442, 2262; 2002 I S. 679.

Тема 7. Правова аргументація у цивільному праві.

1. Поняття та етапи доказування в цивільному процесі України.
Предмет і межі доказування
2. Процесуальний естопель як вимога заборони суперечливої поведінки в процесі
3. Темпоральні межі доказової діяльності в цивільних справах.
Нові засоби доказування у цивільних справах
4. Правило (принцип) належності доказу в цивільному процесі
5. Процесуальний порядок встановлення належності доказів.
Теорія і практика аргументації при вирішенні питань належності доказів в цивільному судочинстві
6. Допустимість доказів у цивільному процесі.

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Витребування доказів за власною ініціативою як засіб боротьби із недобросовісною поведінкою учасників цивільного судочинства;
- Теорія і практика аргументації при вирішенні питань належності доказів в цивільному судочинстві;
- Аргументи сторін під час стадії судових дебатів прокурора та сторони захисту.

Рекомендована література

1. Луспеник Д. Доказування у цивільному процесі: що нового у ЦПК та чому суд наділений правом витребування доказів. <http://kdkako.com.ua/dokazuvannya-u-civilnomu-procesi-shcho-novogo-u-spk-ta-chomu-sud-nadileniy-pravom-vitrebuyannya/>
2. Комаров В. В. Цивільний процес у глобальному контексті. *Право України*. – 2011. – №10. – С. 22-23
3. Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві: монографія. – Харків: Слово. – С. 9-27.
4. Луспеник Д. Д. Новелізація цивільного процесу позитивно вплинула на судову практику. *Судебно-юридическая газета*. 2018. 3 вересня
5. Clermont K.M., Sherwin E.A. Comparative View of Standards of Proof. *American Journal of Comparative Law*. 2002. Vol. 50.
6. І. Ізарова, В. Вебрайте, Р. Флейшар. Case Management у цивільному судочинстві: порівняльне дослідження законодавства Литви, Польщі й України. *Право України*. – 2018.-№10,-с.129-146.
7. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи № R(84) 5 від 28.02.1984 щодо принципів цивільного судочинства, направлених на удосконалення судової системи. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_126#Text

Тема 8. Правова аргументація у кримінальному праві

1. Стандарти доказування у кримінальному провадженні.
2. Прямі на непрямі докази в кримінальному провадженні. Використання електронних засобів доказування у кримінальному провадженні.
3. Проблеми допустимості доказів у кримінальному провадженні.
4. Оцінка доказів у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування.
5. Кримінальні процесуальні гарантії для давання свідком достовірних показань, їх об'єктивної перевірки та оцінки.
6. Проблемні питання застосування технічних засобів фіксування та їх результатів у доказуванні у кримінальному провадженні в аспекті реформування кримінальної юстиції в Україні

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Принципи, які потрібно дотриматися під час роботи з електронними доказами;
- Особливості огляду електронних документів під час розслідування кримінальних правопорушень;
- Інтерпретаційна діяльність судді при розгляді кримінального провадження;
- Підготовка та аргументація апеляційної скарги при оскарженні судового рішення у кримінальному судочинстві;
- Проблеми теорії доказування в кримінальному судочинстві.

Рекомендована література

1. United States v. Guajardo-Melendez, 401 F.2d 35, 39 (7th Cir. 1968). URL: <https://casetext.com/case/united-states-v-guajardo-melendez>
2. Sherman C. Magidson. Preparation and Argument of the Criminal Appeal. The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science Vol. 62, No. 2 (Jun., 1971), pp. 173-193 URL: <https://www.jstor.org/stable/1141876>
3. United States v. Haupt, 136 F.2d 661, 672-73 (7th Cir. 1943). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/330/631/>
4. Рожнова В.В. Докази і доказування: про тенденції удосконалення кримінального процесуального закону. Вісник НАПРН України. 2019. Том 26. № 1. С. 133-141.
5. Тугарова О.К. Логічна природа непрямих доказів у кримінальному процесі. Вісник НАПРН України. 2019. Том 26. № 1. С. 141-153.
6. Острійчук О. П. Поняття та система процесуальних джерел доказів у контексті реформування процесу доказування в кримінальному процесі. Форум права. 2013. № 1. С. 745. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_1_126.pdf
7. Толочко О. М. Стандарти доказування у кримінальному провадженні (порівняльний аналіз) Вісник НАПРН України. 2019. Том 26. № 1. С. 153-166.
8. Шумило М. Є., Юрка Р., Капліна В. А. Інформаційна теорія доказів та проблеми використання електронних засобів доказування у кримінальному провадженні. Вісник НАПРН України. 2019. Том 26. № 2. С. 118-131.

9. Шумило М. Є. Докази в кримінальному провадженні: проблеми допустимості у сучасних реліях. НАПрН України. 2019. Том 26. № 3. С. 202-216.

10. Теорія доказів: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів / К. В. Антонов, О. В. Сачко, В. М. Тертишнік, В. Г. Уваров / За ред. д.ю.н., проф. В. М. Тертишніка. – К.: Алерта, 2015.

Тема 9. Правова аргументація в адміністративному судочинстві

1. Новітні підходи в теорії доказів в адміністративному судочинстві
2. Сутність доказів та зміст доказування в адміністративному судочинстві
3. Предмет доказування та властивості доказів в адміністративному судочинстві
4. Засоби доказування в адміністративному судочинстві
5. Суд як суб'єкт доказової діяльності в адміністративному судочинстві
6. Стадії доказової діяльності суду в адміністративному судочинстві

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Судова аргументація при розгляді у справах за зверненням Служби безпеки України щодо включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого переліку та надання доступу до активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням;

- Судова аргументація при вирішенні податкових спорів;

- Аргументація при розгляді спорів стосовно вирішення юрисдикційних конфліктів.

Рекомендована література

1. Горшенев В. М. Теория юридического процесса / В.М. Горшенев. – М., 1983. – 460 с.
2. Гражданское процессуальное право России : учебник / под ред. М. С. Шакарян. – М., 1999. – С. 178.
3. Колмаков В. П. Способы собирания и закрепления судебных доказательств. *Социалистическая законность*. – 1955. – № 4. – С. 12–15.
4. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. – М., 1958. – С. 165.
5. Трусов А. И. Основы теории судебных доказательств. – М., 1960. – С. 86–89.
6. Фурса С., Цюра Т. Докази і доказування у цивільному процесі: Науковопрактич. посіб. – К., 2005. – 256 с.;
7. Щербаков С.В. Теория доказательств и доказывания: содержание и проблемы: Монография. – Архангельск, 2007. – 263 с.
8. Элькинд П.С. Цели и средства их достижения в советском уголовнопроцессуальном праве. – Л., 1976. – С. 15.

Тема 10. Правова аргументація в господарському праві

1. Поняття та зміст доказування у господарському процесі.
2. Правила оцінювання доказів у господарському процесі. Належність і допустимість доказів у господарському процесі.
3. Нові засоби доказування в господарському процесі в світлі судової реформи в Україні.
4. Окремі питання практичного застосування електронних доказів за чинним господарським процесуальним законодавством України.
5. Преюдиційність вироку як доказ «нереальності господарських операцій».
6. Вірогідність доказів як новела у стандарті доказування господарського процесу.

Реферативна доповідь

Теми реферативних доповідей - всі питання за даною темою, а також:

- Теорія і практика аргументації у міжнародному комерційному арбітражі;
- Доказування у правозастосовчій діяльності господарських судів.

Рекомендована література

1. J sang A. Legal reasoning with subjective logic/ Audun J sang, Viggo A. Bondi. Artificial Intelligence and Law. 2000. No. 8. Pp. 289–315
2. Pilkov K. Evidence in International Arbitration: Criteria for Admission and Evaluation. The International Journal of Arbitration, Mediation and Dispute Management. 2014. Volume 80. Number 2. Pp. 147–155.
3. Redfern & Hunter on International Arbitration. Fifth edition. / Edited by Nigel Blackaby, Constantine Partasides, Alan Redfern, and Martin Hunter. Oxford University Press, 2009. 904 p.
4. Бабенко В. Доказування в господарському процесі : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.04. Акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. Київ, 2007. 19 с.
5. Лежух Т. Застосування електронних доказів у справах про захист честі, гідності та ділової репутації. *Віче*. 2013. № 16. С.13-15.
6. Пільков К.М. Теорія і практика доказування у міжнародному комерційному арбітражі : монографія. Київ : Освіта України, 2016. 240 с.
7. Постанова ВГСУ від 27.07.2016 у справі № 914/3549/15 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59378577>.
8. Постанова ВГСУ від 28.04.2015 № 912/3329/14 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43840194>.
9. Постанова ВГСУ від 31.03.2016 р. у справі № 922/5636/15 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56969968>.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними особами-підприємцями: Закон України від 23.03.17 № 1982-VIII. Відомості Верховної Ради України, офіційне видання від 05.05.2017. 2017 р., № 18, ст. 222.
11. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова Вищого господарського суду України від 26.12.2011 № v0018600-11. Вісник господарського судочинства. 2012. № 1, ст. 27.

12. Руда Т.В. Достовірність доказів у цивільному судочинстві США та України: порівняльноправовий аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки.* 2011. Вип. 87. с. 73–78.

13. Стандарт доказування як критерій достовірності результату судового пізнання. *Право України.* – 2012. – № 6. – С. 282

14. Степанова Т. Доказування та докази в господарському процесі України : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.04, НАН України. Ін-т екон.- прав. дослідж. Донецьк, 2002. 18 с.

Тема 11. Правова аргументація у праві інтелектуальної власності

1. Докази і доказування у спорах щодо захисту авторських прав. Правові презумпції у справах про захист авторських прав

2. Проблеми захисту авторських прав і Інтернеті: особливості доказування

3. Висновок експерта з питань права

4. Експертиза у справах за спорів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав

5. Експертиза комп'ютерних програм

6. Експертиза у справах за спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності на торговельні марки, на промисловий зразок, на винахід чи корисну модель

Практичні завдання

1. Проаналізувати мотивація та аргументацію суду при прийнятті судового рішення у справі про визнання авторського майнового права на комп'ютерну програму (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/31002564>):

ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до Малого упроваджувального підприємства товариство з обмеженою відповідальністю «Деон», треті особи - Державний департамент інтелектуальної власності Міністерства освіти та науки України, ОСОБА_2, ОСОБА_3, про визнання авторського майнового права на комп'ютерну програму.

Суд, вислухавши пояснення сторін та їх представників, дослідивши матеріали справи, докази у їх сукупності, приходять до висновку, що первісний позов ОСОБА_1 до МУП ТОВ «Деон», ОСОБА_2, ОСОБА_3, підлягає задоволенню, а зустрічний позов МУП ТОВ «Деон» до ОСОБА_1, Державного департаменту інтелектуальної власності України задоволенню не підлягає з наступних підстав.

Згідно ч. ч. 1, 2, 5 ст. 11 даного Закону первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор твору. За відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Суб'єкт авторського права для засвідчення авторства (авторського права) на оприлюднений чи не оприлюднений твір, факту і дати опублікування твору чи договорів, які стосуються права автора на твір, у будь-який час протягом строку охорони авторського права може зареєструвати своє авторське право у відповідних державних реєстрах.

Як вбачається з матеріалів справи, протягом 1997 - 1999 р. р. саме позивач за первісним позовом ОСОБА_1 своєю творчою діяльністю самостійно створив літературні твори: «Комп'ютерна програма «Фарм-трейд».

Це підтверджується, зокрема, залученими до матеріалів справи текстами програм, фрагментами тексту програм наданих позивачем ОСОБА_1 у заявці № 6013 до Державного департаменту інтелектуальної власності України.

Сторони визнають також, що розробка Комп'ютерної програми «Farm Manager» передувала створенню Комп'ютерної програми «Фарм-Трейд», також сторони погоджуються з тим, що станом на 1999 рік Комп'ютерна програма «Фарм-Трейд» вже існувала.

Цей факт знаходить також своє підтвердження і в наказі про участь в виставці у м. Київ, виданим відповідачем МУП ТОВ «Деон» 26.10.1999 року, який свідчить про те, що станом на цю дату Комп'ютерну програму «Фарм-Трейд» вже було створено і її відкомпільований варіант вже пройшов період тестової експлуатації.

Оцінюючи вищезазначені докази у сукупності з наявними матеріалами справи, суд вважає їх такими, що узгоджуються з дослідженими в судовому засіданні обставинами справи та приймає їх до уваги в якості належних та допустимих доказів.

Рекомендована література

1. Суб'єкти доказування та оцінки доказів у цивільному процесі: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Т.В. Цюра; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2005. — 20с.

2. Беяневич В. Е. Господарський процесуальний кодекс України: (із змінами допов. станом на 1 серпня 2007 р.): Наук.-практ. комент. — Видання третє. — К.: Видавництво “Юстініан”, 2008.

3. Рішення Кіровського районного суду м. Дніпропетровська від 22.04.2013 року. Справа № 2-86/11// URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/31002564>

4. Аврамова О.Є., Разіна О.І. Проблеми захисту авторських прав в інтернет. *Вісник НТУ «ХП»*. Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. — Харків: НТУ «ХП», 2013. — № 6(980). — С. 26-29.

ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС (для 1-6 курсів)

5. Засоби оцінювання

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;

- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- реферати;
- есе;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. Форми поточного та підсумкового контролю

(Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є екзамен.

ПЕРЕЛІК ЕКЗЕМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Проаналізуйте прямі на непрямі докази в кримінальному провадженні. Використання електронних засобів доказування у кримінальному провадженні.

2. Проаналізуйте аргументацію та підстави прийняття рішення ЄСПЛ.

3. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Верховного Суду від 02.09.2019 № Пз/9901/10/19 (№520/3939/19) - щодо оподаткування самозайнятої особи яка одночасно зареєстрована як ФОП.

4. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Каверзін проти України».

5. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Брумареску проти Румунії».

6. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «МакКан та інші проти Сполученого Королівства».

7. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Німітц проти Німеччини».

8. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Бухта та інші проти Угорщини».

9. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «D.H. проти Чеської Республіки».

10. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Веніамін Тимошенко проти України».

11. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Савіні проти України».

12. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Спорронг і Льюнрот проти Швеції»

13. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Коккінакіс проти Греції».

14. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Пічкур проти України».

15. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Олександр Волков проти України».

16. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Кривицька та Кривицький проти України».

17. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «S.A.S. проти Франції».

18. Проаналізуйте аргументацію у рішенні Європейського суду з прав людини «Сьорінг проти Сполученого Королівства».

19. Проаналізуйте аргументи на захист менш сприятливого ставлення за європейським антидискримінаційним правом.

20. Проаналізуйте вірогідність доказів як новела у стандарті доказування господарського процесу.

21. Проаналізуйте докази і доказування у спорах щодо захисту авторських прав. Правові презумпції у справах про захист авторських прав.

22. Проаналізуйте докази як основний вид даних юридичної аргументації у трудових спорах.

23. Проаналізуйте кримінальні процесуальні гарантії для давання свідком достовірних показань, їх об'єктивної перевірки та оцінки.

24. Проаналізуйте непроцесуальні висновки експертів.

25. Проаналізуйте обмеження касаційного оскарження як процесуальні фільтри у кримінальному процесі та межі повноважень касаційного суду у кримінальному провадженні. Складання схеми аргументації.

26. Проаналізуйте обов'язок доказування та предмет доказування на адміністративній (досудовій) стадії вирішення податкових спорів.

27. Проаналізуйте обов'язок суду щодо обґрунтування рішення. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів щодо підстав для прийняття рішення.

28. Проаналізуйте основні положення теорії юридичної аргументації щодо класифікації юридичних аргументів. Концепція конституційної ідентичності як сукупності «інтерпретаційних аргументів».

29. Проаналізуйте оцінку прийнятності доказів у трудових спорах.

30. Проаналізуйте правову аргументацію у зразкових та типових справах.

31. Проаналізуйте правову позицію ККС в постанові колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 31 травня 2018 року у справі № 127/27182/15-к.

32. Проаналізуйте правову природу експертизи у справах за спорів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав.

33. Проаналізуйте правову природу експертизи у справах за спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності на торговельні марки, на промисловий зразок, на винахід чи корисну модель.

34. Проаналізуйте правову природу принципу верховенства права як стандарт судового правотлумачення та застосування права і ефективність судового судочинства.

35. Проаналізуйте правову аргументацію у висновку Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу).

36. Проаналізуйте правову аргументацію у висновку у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи) вимогам статей 157 та 158 Конституції України.

37. Проаналізуйте преюдиційність вироку як доказ «нереальності господарських операцій».

38. Проаналізуйте принцип правомірних очікувань.

39. Проаналізуйте проблеми аргументованості правових висновків Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

40. Проаналізуйте способи доказування у господарському процесі. Засоби доказування у господарському процесі.

41. Розкрийте аргументацію господарських судів щодо застосування положень Господарського процесуального кодексу України.

42. Розкрийте аргументацію КГС рішення про права та обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, якщо в мотивувальній чи резолютивній частині рішення містяться висновки суду про її права та обов'язки.

43. Розкрийте аргументацію КЦС у складі ВС судових рішень, що «доповнюють» право. «Подолання» офіційного тлумачення норми права в цивільному судочинстві: поняття та правила.

44. Розкрийте аргументацію рішення у справі Kadi. Аргументація рішення Суду ЄС про тлумачення Регламенту 261/2004/ЄС.

45. Розкрийте аргументацію рішень Суду ЄС щодо необхідності «правового захисту прав індивідів».

46. Розкрийте аргументацію у постанові Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2018 року (№ 804/285/16).

47. Розкрийте аргументацію у постанові Великої Палати Верховного Суду від 12 вересня 2018 року (№ 2-а/3097/2007).

48. Розкрийте аргументацію у рішенні Конституційного Суду України у справі про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу.

49. Розкрийте завдання теорії і практики аргументації в господарському процесі.

50. Розкрийте загальні вимоги щодо виправданості втручання у права, гарантовані статтями 8-10 Конвенції.

51. Розкрийте касаційні фільтри у цивільних справах: проблемні питання судового правотлумачення та правозастосування.

52. Розкрийте концепцію конституційної ідентичності у мотивуванні рішень конституційними судами.

53. Розкрийте ліберальну доктрину юридичної аргументації Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду. Аргументація КЦС у складі ВС як елемент права на справедливий суд.

54. Розкрийте методологічний аспект юридичної аргументації в конституційному судовому процесі.

55. Розкрийте моделі застосування аргументації Суду ЄС у сфері основоположних прав людини та захисту прав приватних осіб в Європейському Суді.

56. Розкрийте моделі судового активізму Суду ЄС.

57. Розкрийте модель правової аргументації у судовому процесі «Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González». та Google Францією перед Судом ЄС (TSUE) в Люксембурзі щодо права бути забутих (24.09. 2019).

58. Розкрийте новітні підходи в теорії доказів в адміністративному судочинстві.

59. Розкрийте особливості аргументації та її місце у практичній юриспруденції.

60. Розкрийте особливості аргументації Суду ЄС у справах щодо конкурентної політики ЄС.

61. Розкрийте поняття очікуваного обсягу обґрунтування.
62. Розкрийте поняття та моделі аргументації Суду ЄС.
63. Розкрийте правила доведення та спростування.
64. Розкрийте правила оцінювання доказів у господарському процесі. Належність і допустимість доказів у господарському процесі.
65. Розкрийте правову аргументацію при розгляді справ в порядку спрощеного позовного провадження.
66. Розкрийте правову аргументацію суддів у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 21.02.2020 року у справі №914/847/19.
67. Розкрийте правову аргументацію суддів у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 03.06.2020 № 908/1415/19.
68. Розкрийте правову аргументацію суддів у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від від 15.04.2020 року у справі №908/671/18.
69. Розкрийте правову аргументацію суддів у постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 21.01.2020 року у справі №751/4233/18.
70. Розкрийте правову аргументацію суддів у постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 23.01.2020 року у справі № 161/1390/19.
71. Розкрийте правову аргументацію суддів у постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 05.08.2020 № 753/10028/18 (51-121км20).
72. Розкрийте правову аргументацію у Збіжній думці судді Головатого С. у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України) вимогам статей 157 і 158 Конституції України.
73. Розкрийте правову аргументацію у рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Жабо Тетяни Максимівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої статті 40 Кодексу законів про працю України.

74. Розкрийте практичні аспекти застосування аргументації в зразкових та типових справах.

75. Розкрийте предмет доказування на судовій стадії вирішення податкових спорів.

76. Розкрийте предмет і тягар доведення в індивідуальних трудових спорах.

77. Розкрийте природу та види правничої аргументації.

78. Розкрийте проблемні питання аргументації у справах спрощеного позовного провадження.

79. Розкрийте проблемні питання застосування технічних засобів фіксування та їх результатів у доказуванні у кримінальному провадженні в аспекті реформування кримінальної юстиції в Україні.

80. Розкрийте процедуру повернення з перевищенням компетенції: аргументи Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду.

81. Розкрийте специфіку правової аргументації Верховного Суду та забезпечення єдності судової практики.

82. Розкрийте співвідношення доказування у господарському процесі і загальної теорії (гносеології) людського пізнання існуючої дійсності.

83. Розкрийте стадійність вирішення податкових спорів та її вплив на предмет доказування.

84. Розкрийте стандарт об'єктивної істини у податкових спорах. Три стандарти доказування: баланс ймовірностей; перевага доказів; «поза розумними сумнівами».

85. Розкрийте стратегію і тактику в цивільному процесі. Поняття тактичного методу і тактичного прийому.

86. Розкрийте судову експертизу з дослідження, пов'язаного з авторським правом.

87. Розкрийте темпоральні межі доказової діяльності в цивільних справах. Нові засоби доказування у цивільних справах.

88. Розкрийте теорію і практику аргументації при вирішенні питань належності доказів в цивільному судочинстві

89. Розкрийте хибність та упередженість трактування принципу верховенства права як методологічна вада у аргументації Рішення у праві про незаконне збагачення.

90. Розкрийте ціннісну-правову модель аргументації ЄСПЛ.

РЕКОМЕНДОВАНА ТА ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Базова (основна)

1. Юркевич О. Практична логіка юристів: методологічний підхід. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 1. С. 234-243.

2. Юридична аргументація. Логічні дослідження : монографія / О. М. Юркевич, В. Д. Титов, С. В. Куцупал та ін. ; за заг. Ред. О. М. Юркевич. – 2-ге вид., переробл. Та допов. Х. : Право, 2015. 336 с.

3. Дудаш Т. Правова аргументація : стан та перспективи дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2016. Вип. 62. С. 3–13.

4. Козюбра М. І. Теорія юридичної аргументації : історія становлення, стан і перспективи у вітчизняній юриспруденції. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна: зб. Наук. Ст. К. : ДУХ і ЛІТЕРА, 2013.

5. Рабінович П. М. Правова аргументація: терміно -поняттєвий інструментарій дослідження. *Вісник НАПрН України*. 2016. № 2(85). С. 8–20.

6. Слабак М. М. Практика Європейського Суду з прав людини: спроба аксіологічного аналізу (за матеріалами справи Фон Ганновер проти Німеччини). *Форум права*. – 2014. – № 2. – С. 409–415 URL http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_2_72.pdf

7. Теоретико - правові засади імплементації права Європейського Союзу в національне право держав - членів : монографія / за наук. ред. М. М. Микієвича. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016.

8. Огляд прецедентного права Суду Європейського Союзу у сферах, що регулюються Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/review-of-the-case-law-of-the-eu-court-of-justice-fields-covered-by-the-association-agreement-2018.1.1.ukr_1.pdf

Допоміжна

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16>

2. Майданик Р. Основи аргументації рішення суду в цивільному судочинстві. *Право України*. 2016. № 10. С. 95-107.

3. Козюбра М. І. Теорія юридичної аргументації: становлення, стан та перспективи у вітчизняній юриспруденції. *Наукові записки НАУКМА*. — К., 2012. — Т. 129. *Юридичні науки*. — С. 3–10.

4. Султанов А. Р. Про проблему мотивації судових актів через призму Постанов Європейського суду з прав людини URL: http://refs.co.ua/597870_probleme_motivirovannosti_sudebnyh_aktov_cherez_prizmu_Postanovleniuy_Evropeyskogo_Suda_po_pravam_cheloveka.html.

5. Писаренко Н.Б. Верховенство права в адміністративному судочинстві: віддоктринальної ідеї до практичної імплементації. *Вісник НАПрН України*. 2018. Том25. № 1. С.134-146.

6. Гусаров К.В. Особливості визначення судової юрисдикції у справах про оскарження дій (бездіяльності) державного реєстратора. *Вісник НАПрН України*. 2018. Том 25. №3. С. 210-221.

7. Огляд судової практики об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за 2018–2019 роки. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_KKS_VS_2018_2019.pdf

8. Гетманцев Д. Об'єктивна істина vs позарозумним сумнівом. Про стандарти доказування у податкових спорах. *Право України*. 2018. № 6. С. 195-209.

9. Теорія доказів: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів / К. В. Антонов, О. В. Сачко, В. М. Тertiшник, В. Г. Уваров / За ред. д.ю.н., проф. В. М. Тertiшніка. – К.: Алерта, 2015.

10. Колосов І. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у справах про трудові спори: актуальні проблеми сьогодення. *Вісник Запорізького національного університету : збірник наукових праць. Юридичні науки.* – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2014. – № 4 (II). – С. 206–213.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Європейського суду з прав людини: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>
2. Сайт Конституційного Суду України: <http://www.ccu.gov.ua/>
3. Сайт Верховного Суду: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
4. Сайт Верховної Ради України: <https://rada.gov.ua/>
5. Сайт Міністерства юстиції України: <https://minjust.gov.ua/>

Навчально-методичне видання

ПРАВНИЧА АРГУМЕНТАЦІЯ

Навчально-методичний посібник

Укладач: Щербанюк Оксана Володимирівна

Підписано до друку 04.02.2021. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Друк різнографічний. Умов.-друк. арк. 3,9.

Обл.-вид. арк. 4,2. Тираж 50. Зам. Н-006.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету.

58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.